

cinc importants naturalistes hispanoàrabs dels Ss x-xiv (DECH v, 162b45); *sardina* en PAIc, i modernament en l'epígit Boqtor i altres africans. De SARDA prové l'àrab tunisenc *sārda* (S XIX), i en deu ser referència aràbiga *sarāda*, espècie de peix, que Simonet, *Glos*, 509, troba en un ms. andalussí de l'Escorial, veg. Dozy, *Suppl* I, 647a, 648a

En llatí *sardina* no apareix fins a baixa època, substituint el clàssic *halec*; aquell ja apareix, però, en Columella i en l'Edicte de Dioclecià, i *sarda* amb el mateix valor, en els *Apicu Excerpta a Viridario* (posteriors al S IV, ms. S. VI), ALLG xv, 75-78 Solen creure els etimòlegs llatins que es tracta d'un derivat de *sardus* 'pertanyent a Sardenya', encara que St Isidor (*Etym* XII, vi) volia derivar-ho de *Sarra*, antic nom de Tir: dubtoses totes dues coses

DERIV: *Sarda* (supra): és el nom que ha dominat sempre en ross.: «miler d'estella de boix - 8 drs; miler de *sarda* - 2 dr.; miler d'anaps de bruc, 1 s, 7 drs», lleuda de Cotlliure 1249 (l c); dos docs. ross. de 1298 (RLR v, 99, 100); «vendre a nombre *sarda* o vayrat» 1317 (*InvLC*, s v. *nombre*); «*sarda* --- mesclade ab galitorta, ni ab amplya ni ab altra ravayla» (s v. *ravayla*); «*sarda*, saytò, aladroc, sucles, gerrets, lusses» 1379 (s v. *lusses*); «qui portarà tonina, cipia, merlusa, congre, *sarda*» a 1440 (s. v. *sarda*); i s v *sardina* cita encara sengles testimonis de *sarda* aa 1317, 1368 i 1390, una botiga proveïda de *saladures*, de «tonyina, marlussa y *sarda*» a. 1647 (Desplanque, *Archives de Thurb*, 77a)

També avui dia el sento encara com a nom de la sardina a Canet de Ross. (1960). El DAG el cita en Fc. de la Via. D'aquí deu venir també l'astur. or. *xarda*, a Colunga, puix que significa 'verat' (cf. les cites ross.), i no de SARGUS (SARG) com diu Vigón.

Sardal 'xarxa sardinal' cita Simonet, p. 509, en Abencuzman. *Sardella* AICM, «*sedella*: peix, Val. 1324» (DAG; ben llegit?); cf. mossàr. *sardel(la)* Simonet, i it. *sardella* *Sardinare* [Belv.]. *Sardinal* [Labèrnia, DAG]; «la revocació de unos decretos que prohiben pescar con *sardinales*» 1676, Pere J. Veny (JMBover, *BiEscr* Bal II, 513). *Sardinals* 'pescada amb xarxa sardinal'. «El Sépia, tornant de *sardinals* amb el cistell al braç, m'havia cridat una vegada ---», Coromines (*L'Avi dels Mussols*, en J. Apòstol, IX, 176). També prov.: «lou *sardinou* dins l'aigo vano, / soustengut per lou sieure e catà per lou ploumb», *Calendau* III, 47.4, 66.2 (nota 19: «filet pour la pêche des sardines et des anchois») *Sardinaler*. *Sardiner* [Labèrnia]. *Sardinera* planta (Teixidor, en DAG., AICM). *Sardineta*: el peix que es pesca a Tort. des de maig fins a St. Joan, és «mabre, sorell, vayrat, caluch de mar, moll, sépia, *sardineta*» 1555, CDespuig (*Coll Tort*. VI, 187.5), la dita «*sardimeta* de Blanes ---», DTO 1647, Belv. etc. *Sardinyola* [Lab]. *Ensardinar*, pintoresc per «clavar una eina perforadora»: «--- veient l'animal parat ---; arrenca a córrer; y, el mateix que fes la sortija, li *ensardina* l'espasa, mica ensà, mica enllà ---», Em Vilanova (O C. II, 61).

De *sarda*: *barril sarder*, doc. ross de 1397 (PALO-

MIDA

Sardimell, no és segur que vingui d'aquí, però és versemblant, per comparació de la sèrie de maons amb la col·locació de les sardines premades en el barril [Lab 1840], la definició del qual verteix literalment la del DACadEsp. 1817 per al cast. *sardimel* «obra hecha de ladrillos puestos de canto»; DAG: «terme de mestres de casa: maons posats de cantó en forma de llibres per senyalar la divisió del terreny, rebordillo; els maons que rematen les parets; en un terrat, en un safareig, en una era, el maó posat de cantell, que remata la paret de pla»; també devia conèixer-ho dels paletes Balari, que en el seu dicc., entre les menes d'*enrejolat*, posa el «de maons de cantell dit *sardimell* o de plec de llibre»

El *sardimell* més generalment conegut és una 'rebava de la vorera dels carrers' (StPolM, 1930): «A la Ribera de Sant Joan [important carrer de la Bna vella reformada el 1908] comensava la 'rierada' --- 'Ala, trieu ! Barato!...' --- cridava 'l venedor --- senallades de plats y olles, omplint l'ample de l'acera y apilades com a fruyta --- agenollades al *sardimell*, dones y noyes, remenavan la tria, conjuminant --- guarnint un 'parament de cuyna' ---», Pons Mass. (*Auca de la Pepa* VIII, 106); o aplicat especialment al «*sardimell de la porta*, (El Bruc) lliandar, escaló, marxapeu» que el DAG recull, il·lustrant-lo amb una cita de diari de 1893, per al lloc on l'habitant posa un nombre de pedres assenyallant al sereno el nombre corresponent de l'hora que havia de cridar-lo de bella nit (això feien també els pescadors de StPolM perquè els despertés el paler, no sé si en el lliandar o davant la porta, quan hi havia vorera).

La comparació es pot il·lustrar amb el paral·lel «a plec de llibre», i *SLitCosta* dona com a accs de *sardimeta* «piola, corda prima», «adorno militar --- consistent en alguns galons terminats en punta», «llesqueta que's talla del formatge perquè vinga bé al motllo» El que fa escrúpul en aquesta etimologia és l'aspecte formatiu: per què *-ell*? no sols pel fet de ser sufix diminutiu ben arcaïtzant per al que solen ser tals denominacions de gent d'ofici, sinó perquè amb tal explicació escau un sufix adjectival més aviat que disminuïdor, que mai tal cosa no serà més, ni tan, prima com una sardina.

Cedint a l'escrúpul, jo havia pensat també si no podia venir d'un *CIRCINELLUS, que és fàcil que ja existís en llatí tardà o romànic antic (> fr. *cerneau*, val a dir que en sentit diferent i força isolat, REW, CIRCINARE, § 1941), car hi hauria base semàntica i formativa: ll. AD CIRCINUM significava 'en cercle', CIRCINARE 'arrodonir, donar forma rodona'; i d'aquí ha vingut el fr. *cerner* 'enrondar, voltar', que és el que fa el *sardimell* entorn d'una illa de cases, o d'allò que se n'ha dit (en cat., algun cop, un +*escapolidor*), cast. un *burladero* (plataforma generalment arrodonida), val a dir que no sembla ser més que cosa moderna: en català hauria passat per **cercinell* (per a la i cf. *cirera*, *ciment*, *calcigar*), després **cerzinell* (amb una alteració com la de SARCIRE > *sarzir* 'sargir') i en lloc d'això